

Online schaaktraining

PLAYCHESS.COM

[HOME](#) [NEW PRODUCTS](#) [SERVICE AND DOWNLOAD](#) [GAMES AND TOURNAMENTS](#)

Handleiding voor de trainer

(c) Pascal Losekoot / Koninklijke Nederlandse Schaakbond
Versie 9-11-2009: aanpassingen in verband met gebruik Skype en opgedane
ervaringen

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Vorbereidende handelingen	4
Installeren van software	4
Verkrijgen vereiste rang	4
Starten van een trainingssessie.....	5
‘Afkijkprobleem’	7
Werkvormen.....	8
Vorbereiding.....	9
De training.....	10
<u>Pijlen</u>	11
<u>Analyse focus</u>	12
<u>Voorzitter maken</u>	12
<u>Opzetten stellingen</u>	13
<u>Algemeen</u>	13
<u>Didactische tips</u>	14
<u>Algemene tips</u>	14
Bijlage: Checklist internettraining (voor trainer)	15
Bijlage: Vereiste rang om trainingssessie te starten.....	17
Handleiding voor de leerling	18
Problemen.....	21
Bijlage: Voorbeeld PGN-bestand met alleen stellingen.....	16
Meer informatie	23

Inleiding

Het geven van schaaktraining via internet biedt voor- en nadelen. Voordelen zijn onder meer het niet hoeven reizen, en de mogelijkheid om kortere sessies te kunnen geven, waar dat normaal niet efficiënt is. Het belangrijkste nadeel is het mindere persoonlijk contact: “in de ogen kijken”.

Het grote voordeel is dat leerlingen vaker met schaken bezig zijn, de trainer erbij is, zonder reistijden. Je kan vaker, kortere trainingssessies houden. Daarnaast leren de deelnemers om te gaan met programma's zoals playchess en skype, wat voor de (schaak)ontwikkeling ook van pas komt.

Er is gekozen om de mogelijkheden van playchess (www.playchess.com) te benutten. Playchess is de online-schaaksite van Chessbase, tevens de producent van *Fritz*.

Zoals elke training moet je een online training ook voorbereiden. In deze handleiding staan enkele tips hiervoor. Ook is een aantal bekende problemen en oplossingen daarvan opgenomen.

Sinds het seizoen 2009-2010 raadt de KNSB het gebruik van Skype bij internettraining aan. Met dit programma kan je met spraak communiceren, eventueel met 10 of meer leerlingen tegelijk. Dit werkt vele mate beter dan het gebruikmaken van alleen chatteksten. Deze handleiding is hierop aangepast.

Ik wens je veel plezier en succes bij het geven van online schaaktraining.

Pascal Losekoot
www.schaaktraining.nl

Online training ≠ ‘Over the board’ training

Het is belangrijk te beseffen dat een online training anders is dan een ‘normale’ training. Maak gebruik van de mogelijkheden, maar probeer niet een ‘echte’ schaaktraining te imiteren

Vorbereidende handelingen

Installeren van software

Noodzakelijk: Playchess software

Voor het werken met Playchess is het nodig om de playchess software te installeren op je computer. Dat kan via <http://www.playchess.com/> of direct door het volgende bestand te installeren:

<http://www.fritzserver.org/PlayChessSetup.exe>. Kies voor de Nederlandse taal. De nieuwere versies van Chessbase en Fritz hebben al playchess in zich.

Noodzakelijk: Skype

Zie de aparte handleiding “Gebruik Skype bij Internetschaaktraining”.

Website: www.skype.com.

Optioneel: Chesspad

Bij het geven van de online training is het handig om een schaakdatabase apart open te hebben staan. Chessbase is natuurlijk één mogelijkheid, maar ook het gratis Chesspad biedt goede (misschien zelfs betere) mogelijkheden.

Te downloaden van <http://www.wmlsoftware.com/chesspad.html>

Verkrijgen vereiste rang

Voor het starten van een les (Broadcast) moet je minimaal de rang paard hebben. KNSB Trainers krijgen echter de rang toren toegewezen. Dat gebeurt als je dat onder vermelding van je inlognaam bij de KNSB verzoekt.

Headset

Voor het gebruiken van skype is een headset aan te raden. Dit zorgt voor een goede geluidskwaliteit. Een headset is al vanaf 10 euro te koop bij bijv.

Dixons of Mediamarkt. Er bestaan ook draadloze versies, deze zijn duurder.

Webcam

Het is mogelijk een webcam te gebruiken (voornamelijk bij een één op één training). Deze handleiding gaat daar niet op in.

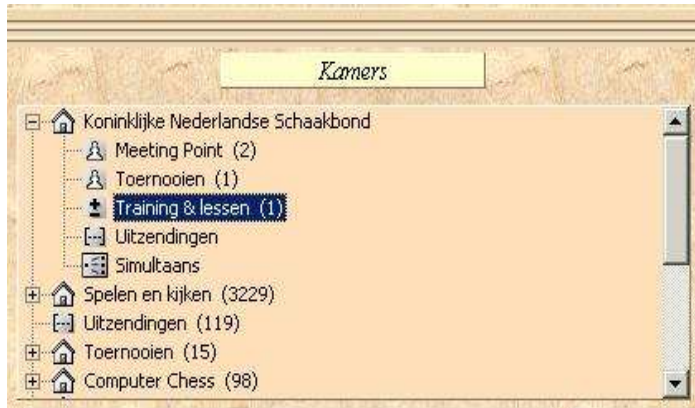
Starten van een trainingssessie

Skype

Een training begint door het starten van skype. Selecteer de deelnemers van de trainingsgroep, klik rechts en kies: "Bel groep". Je kan ook eenvoudig personen toevoegen aan een groep door ze te slepen.

Playchess

Analysesessies kan je alleen in de kamers "Uitzendingen" en "Training & lessen" uitvoeren:

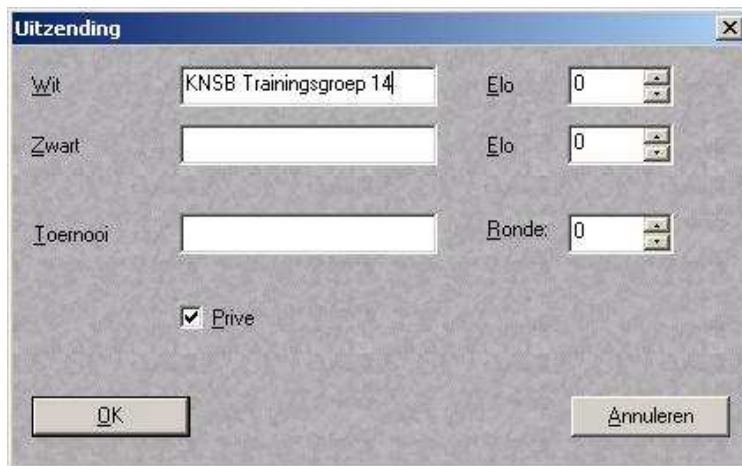

Wij gebruiken de kamer Training en lessen onder 'Koninklijke Nederlandse Schaakbond'.

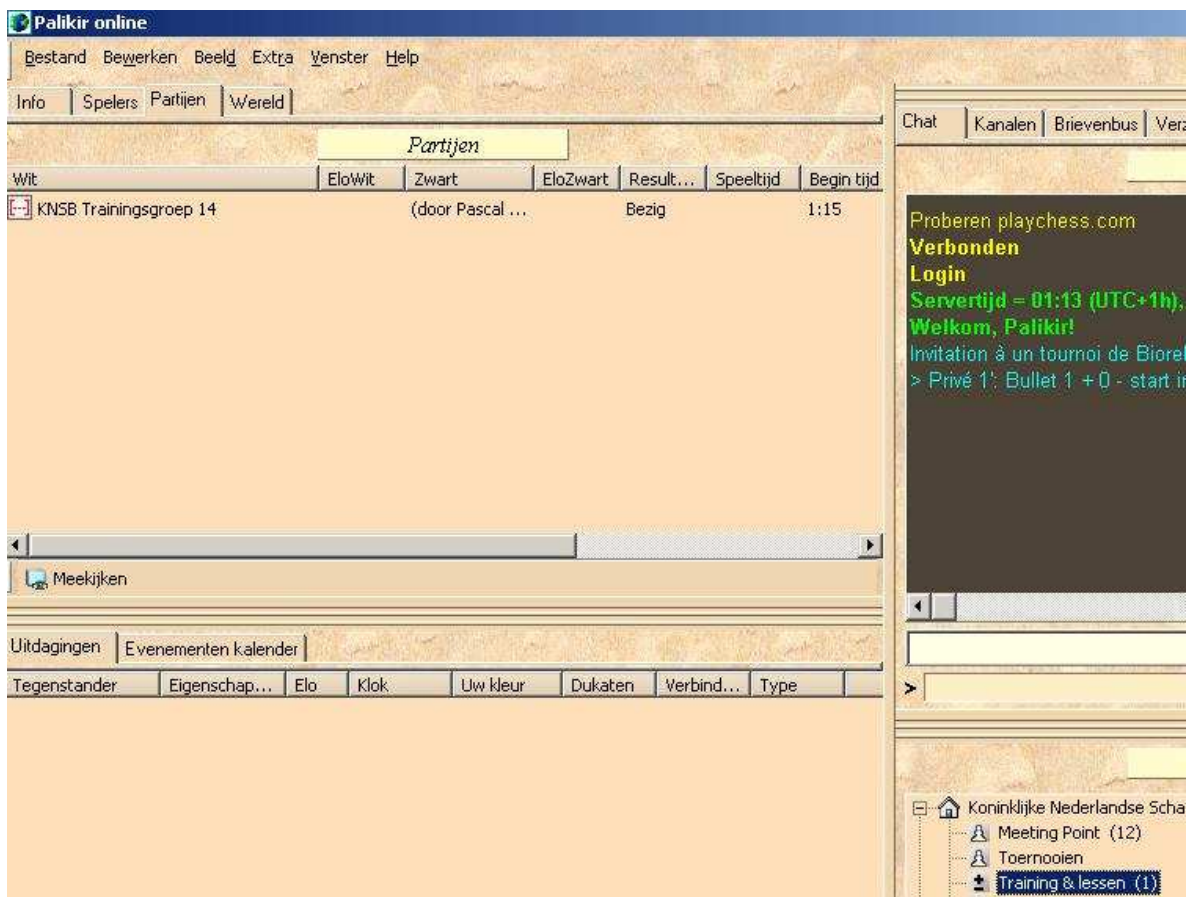
1. Selecteer: training en lessen en druk op **CTRL-B** (of Bestand – Nieuw – Uitzending).¹
2. Vul bij de naam van de witte speler in: KNSB en dan je trainersnaam of de naam van de trainingsgroep
3. Het is aan te raden een **Privé**-trainingssessie te maken. Daarvoor heb je de rang 'Loper' nodig, maar een KNSB trainer is automatisch toren.
Bij een Privé trainingssessie selecteer je zelf de spelers die mee mogen doen.

---

¹ Is dit niet mogelijk (het is grijs) en je zit in de 'Training & Lessen'-kamer, dan heb je niet de juiste rang. Neem contact op met de KNSB.

- Als je op OK drukt heb je de les aangemaakt en krijg je een schaakbord te zien.
- Het partijenoverzicht (dat een leerling zal zoeken) ziet er als volgt uit:

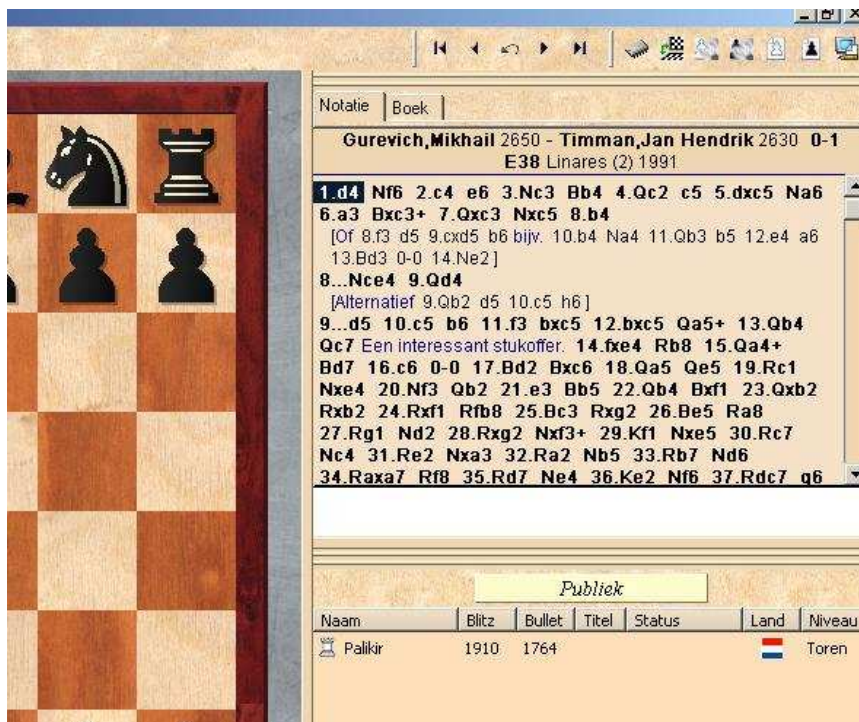

‘Afkijkprobleem’

Een aandachtspunt is dat als je partijen klaarzet voor de training, de leerling de zetten en varianten al kan zien, waardoor 'afkijken' mogelijk is. Hoe daarmee om te gaan:

- Stellingen (en geen partijen) kopiëren uit een database en plakken in playchess. Je moet de zetten dan wel opnieuw uitvoeren. Voor korte varianten werkt dit prima
- Een andere werkvorm te kiezen (zie “werkvormen”), waarbij ‘afkijken’ prima is.
- Een PGN bestand voorbereiden met alleen de kale stellingen (geen zetten) erin
Zie voor een voorbeeld bijlage B. Eventuele analyse moet de trainer dan op papier erbij houden.
- De leerling te vragen het notatievenster te verbergen (**CTRL-ALT-N** als ze het bord voor zich hebben) Dit is echter niet te controleren.

Werkvormen

Kies voorafgaand aan de training een werkvorm. Sommigen zijn beter geschikt dan anderen. Dit zijn slechts enkele suggesties, er zijn meer werkvormen te bedenken.

- Partij analyse/bespreking. Zowel partijen van deelnemers als van andere schakers. Online training is hier uitstekend voor geschikt.
- Klassieke training met partijfragmenten.
- Bespreken (moeilijke) stellingen van werkblad
- “De lezer aan zet”: geef de spelers de tijd om na te denken en laat ze dan hun suggestie plaatsen. Ga in op de suggesties. Je kan eventueel punten verdelen voor goede zetten. Dan doe je weer een nieuwe zet. Zie voor een voorbeeld SchaakMagazine, rubriek “de lezer aan zet”.
- Bespreek een partij bij een schaaktoernooi live of semi live. Als er een (groot) toernooi aan de gang is dan kan je een partij uitkiezen en die tijdens de training live bespreken. Vertel iets over de spelers en het toernooi. Welke zetten verwachtten de trainingsdeelnemers?
- Er bestaat een mogelijkheid om simultaan uit te spelen, maar alleen vanuit de beginstelling. Hiervoor moet je in de kamer “Simuls” zijn. Via Bestand – Nieuw kan je dan voor Simultaan Uitvoering kiezen.

Idee: Co-presentator

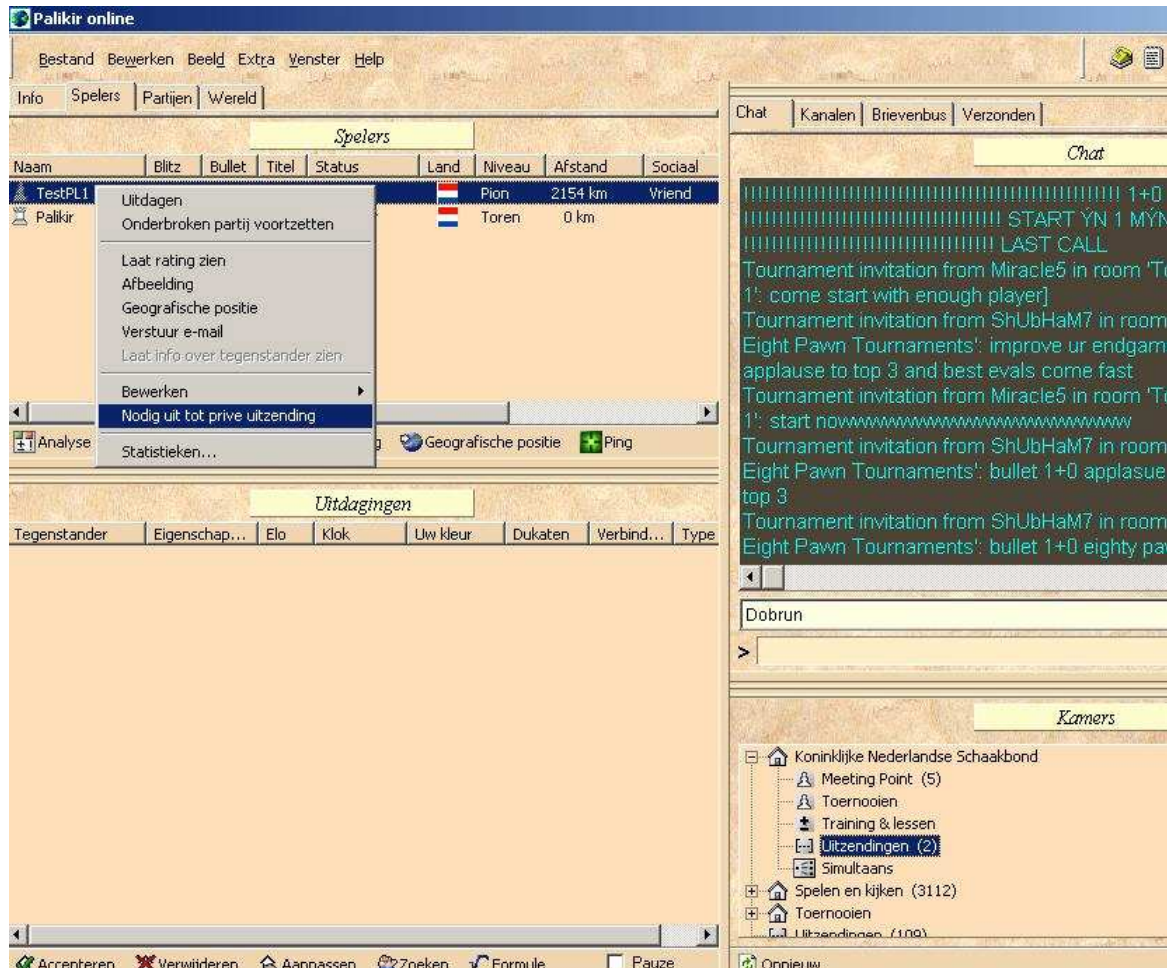
Vraag een ander, bijv. een oudere jeugdspeler, om eens mee te praten/kijken bij (een deel van) de training. Dat maakt het dynamischer. Je kan de ander bijv. vragen: “wat denk jij van de stelling”, etc.

Vorbereiding

- Communiceer duidelijk over het tijdstip waarop de training plaatsvindt. Zorg ervoor dat de deelnemers de handleiding (voor deelnemers, zie bijlagen) hebben. Geef de leerlingen (zeker bij de eerste training) een telefoonnummer waar eventueel gebeld kan worden bij problemen. Echter: voorafgaand aan de training moeten de leerlingen al geoefend hebben met de playchess functionaliteit.
- Het is handig als je al de inlognamen hebt.
- Voor de eerste online training: oefen: zorg dat je gewend bent aan de mogelijkheden
- Voeg de deelnemers toe aan je 'vriendenlijst' (handig, niet nodig)
- Kies een werkvorm/werkvormen. Verzamel indien nodig de stellingen van de training in één PGN bestand.
- Het is verstandig dat de trainingsruimte (in Koninklijke Nederlandse Schaakbond – Training en lessen) minimaal 5 minuten voor de start van de training is aangemaakt. Let erop dat de naam van de witspeler is: “KNSB” gevolgd door jouw naam of de trainersgroep

De training

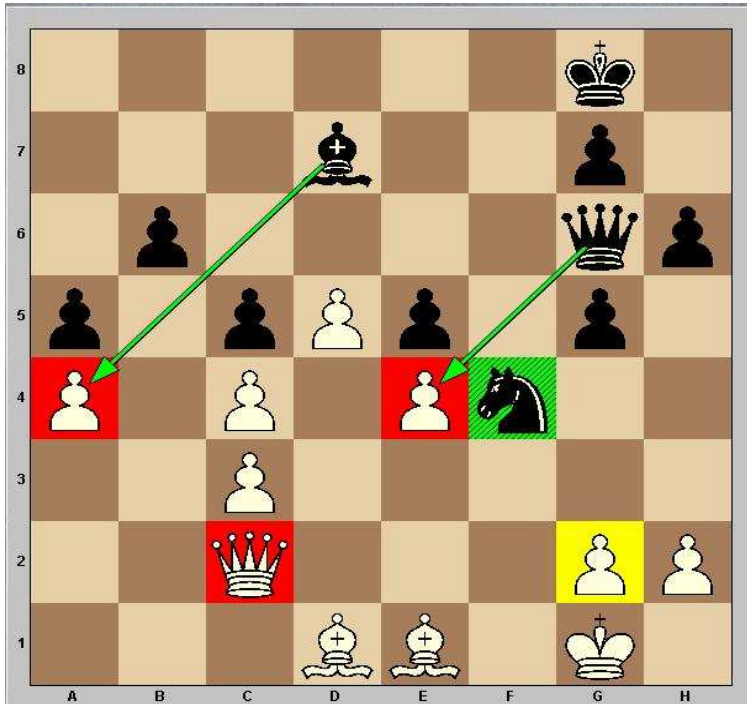
- Leerlingen voegen zich bij je training door op je uitzending te klikken in de Training & Lessen kamer. Echter, als je een privésessie hebt, dan moet je de leerling uitnodigen. (zie schermafdruck hieronder). Zodra je een leerling uitnodigt, wordt hij *automatisch* toegevoegd aan de training.

- Je ziet bij 'Publiek' wie er meekijken. Als je een privésessie had gekozen, dan kan je rechts klikken op iemands naam en kiezen 'Kick out'.

Pijlen

- Je kan pijlen trekken met ALT-muisklik (zie afbeelding). Leerlingen zien dit ook. Als je op een veld klikt met de ALT-toets ingedrukt, dan wordt dat veld gekleurd. CTRL-E verwijdert alle pijlen/markeringen. Andere kleuren zijn ook mogelijk:

- Kleuren geven kan verhelderen maar overdrijf het niet. Geef zwaktes/slechte stukken bij voorkeur met rood aan en goede stukken met groen.

Analyse focus

Je kan andere spelers zetten laten doen. Deze mogelijkheid werkt omslachtig, ik raad af dit te gebruiken. Zie voorzitter maken hieronder.

- Zet eerst de analysefocus aan (zie schermafdruck hieronder) en laat dit schermje continu openstaan. **Druk niet op OK.**

- Klik rechts op de speler die je het recht tot zetten wil geven, en kies : **'controle verzoek toestaan'**. Deze speler krijg nu hetzelfde venster, ook hij mag dit **niet met OK wegglikken.**

Voorzitter maken

Handiger is om een ander voorzitter te maken. Klik rechts op zijn naam en selecteer "Stelt voor als voorzitter". Nadeel is dat de ander je ook weer voorzitter moet maken als jij de controle weer wilt hebben. Ervaring leert dat dit geen probleem is.

Opzetten stellingen

Dit kan op een aantal manieren. Meestal zal je van te voren een (PGN) bestand klaarzetten met je voorbereiding.

- kopieer (**CTRL-C**) één partij uit je PGN bestand en plak deze in je uitzending (**CTRL-V**). Alles wordt overgezet, commentaar, zijvarianten. Je PGN bestand hoeft niet met de beginstelling te beginnen.
- Je kan ook alleen de stelling kopiëren door in Fritz/Chessbase Kopieer stelling te kiezen en in playchess weer plak stelling. Met CTRL-Tab kan je dan tussen playchess en je analyse schakelen.
- Dezelfde truc kan je doen door in Chesspad² de partij te kopiëren (als PGN!) en in Playchess te plakken.
- Een andere methode is het maken van een excel document met de stellingen in FEN formaat³, oplossingen en omschrijving. Dit werkt erg handig.⁴

Heb je echter een nieuwe versie van Fritz of Chessbase dan zit daar een betere versie van Playchess bij. Daarmee kan je direct een database openen (**F12** – of Bestand – Openen - Database)

Algemeen

- Neem je leerlingen in je 'vriendenlijst' op. (**CTRL-R**). Op die manier kan je ze ook zoeken: (**SHIFT-CTRL-F**). (Werkt alleen vanuit het hoofdscherm)
- Mocht je internetverbinding ineens problemen vertonen informeer de deelnemers dan per telefoon over de gevolgen.

² In Chessbase 8 kan ik geen partij kopiëren als PGN, vandaar dat ik Chesspad gebruik. Wellicht dat het in hogere versies wel kan.

³ Forsythe-Edwards Notation, bijv.

rnbqkbnr/pppppppp/8/8/8/PPPPPPPP/RNBQKBNR w KQkq - 0 1

⁴ Gebruik Alt-TAB om tussen twee programma's te wisselen in Windows

Didactische tips

Bij een internetschaaktraining moet je verbaal en snel zijn. Als het opstellen van stellingen te lang duurt, dan is de aandacht weg. Laat deelnemers hardop denken.

- Hou de leerlingen bij de les. Stel vragen, geef beurten. Let op degenen die niet antwoorden.
- Een van de nadelen is dat de leerlingen nog meer dan in een face to face training gemotiveerd moeten zijn voor de les. De niveau- en interesse verschillen zijn er, dus het afgeleid zijn en afdwalen gaat zeker gebeuren. Niet meer meedoen omdat het onvoldoende boeit, te moeilijk is of te makkelijk, te langzaam of te snel gaat. Vraag ernaar!
- Handig kan zijn dat je altijd adviseert dat deelnemers een **alternatieve bezigheid** met schaken bij de hand hebben (bijv. werkblad)
- Gebruik pijlen en markeer velden, maar overdrijf niet
- Laat eventueel leerlingen bepaalde antwoorden alleen aan jou geven ipv. aan iedereen. Op die manier kunnen ze niet 'afkijken'.

Algemene tips

- F10 in Chessbase/Fritz laadt de volgende partij uit het PGN bestand.
- Nieuwe partij: (**CTRL-N**). Als je het scherm afsluit (met het kruisje) is ook je trainingssessie gesloten; dat kan je beter niet doen (!)
- Een zet overslaan kan door het gebruiken van de nul-zet: (CTRL-ALT-nul). Dit is handig om dreigingen mee aan te geven.
- CTRL-F draait het bord om.
- Kijk de algemene instellingen (CTRL-ALT-O) eens door. Zet bijvoorbeeld een standaard antwoord aan als je afwezig bent.
- Informeer als iemand afwezig is zonder kennisgeving. Misschien zijn er problemen?

Bijlage: Checklist internettraining

(Minimaal) week van te voren

- Deelnemers informeren over datum/tijd
- Handleiding Internettraining en Skype verzenden

Paar dagen van te voren

- Deelnemers toevoegen als contactpersoon in Skype
- Trainingsmateriaal voorbereiden / klaarzetten

Trainingsdag

- (Koffie zetten)
- Headset aansluiten
- Skype starten (minimaal 5 min. van te voren)
- Playchess starten

Training

- Iedereen wat laten zeggen (soundcheck)
- Introductie: Wat gaan we doen, regels (?)
- Onderwerp 1
- Pauze (na een uur, 10 minuten) (Laat het skype gesprek openstaan)
- Onderwerp 2 / vervolg
- Afsluiting, nog tegen elkaar laten schaken of simultaan?

Nazorg

- Huiswerk (indien van toepassing) / Samenvatting
- Ervaringen navragen

Bijlage: Voorbeeld PGN-bestand met alleen stellingen

```
[Event "DA voorbereidende zet"]
[Site "?"]
[Date "?????.??.??" ]
[Round "?"]
[White "Kasparov"]
[Black "Nicolic"]
[Result "1-0"]
[SetUp "1"]
[FEN "7r/pb1Rrk1p/5qnB/1p3p2/5P2/P7/4BP2/3Q1KR1 w - - 0 9"]
[PlyCount "0"]
```

*

```
[Event "DA voorbereidende zet"]
[Site "?"]
[Date "?????.??.??" ]
[Round "?"]
[White "Topalov"]
[Black "Kasparov"]
[Result "0-1"]
[SetUp "1"]
[FEN "2rq1rk1/pb1nppb1/1p1p1npp/8/2P4Q/2N1BNPB/PP2PP1P/R2R2K1 b - - 0 1"]
[PlyCount "0"]
```

*

Bijlage: Vereiste rang om trainingssessie te starten

Deze paragraaf is slechts als achtergrondinformatie vermeld. Het is voor KNSB trainers mogelijk om direct de rang 'toren' te krijgen. Het onderstaande is in dat geval overbodig.

Vereiste: rang trainer >= Paard

Om een trainingssessie ('Broadcast') te starten moet de trainer minimaal de rang 'Paard' hebben. Om een Privé-trainingssessie te starten: Loper.

Wat moet je doen om deze rang te krijgen? Kies **Wijzig gegevens (F2)**

1. Voornaam en achternaam invoeren
2. Emailadres (dit wordt niet getoond aan gebruikers)
3. De vlag van je land en je plaats. **Druk "Zoek coördinaten"** (zie rechts) en vul de gegevens in.
4. **Loguit** (ALT-F4) en log opnieuw in

Verder:

Rank	Visiting-Days	Partijen	Rating
Pion	0	0	0
Paard	6	11	0
Loper	25	101	1400

Om de Paard rang te krijgen moet je dus vermoedelijk 11 partijen spelen en 6 dagen wachten

Om je paard/loper rang te houden moet je minstens één 'rated game' spelen per maand.

Online schaaktraining

PLAYCHESS.COM

HOME NEW PRODUCTS SERVICE AND DOWNLOAD GAMES AND TOURNAMENTS

Handleiding voor de leerling

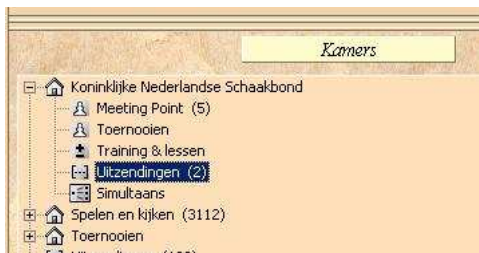
We gebruiken een digitaal bord, de zetten die de trainer doet kunnen alle trainingsdeelnemers zien. Verder gebruiken we Skype om met elkaar te spreken.

Zetten die jij op het bord ziet, krijgen de anderen trouwens niet te zien.

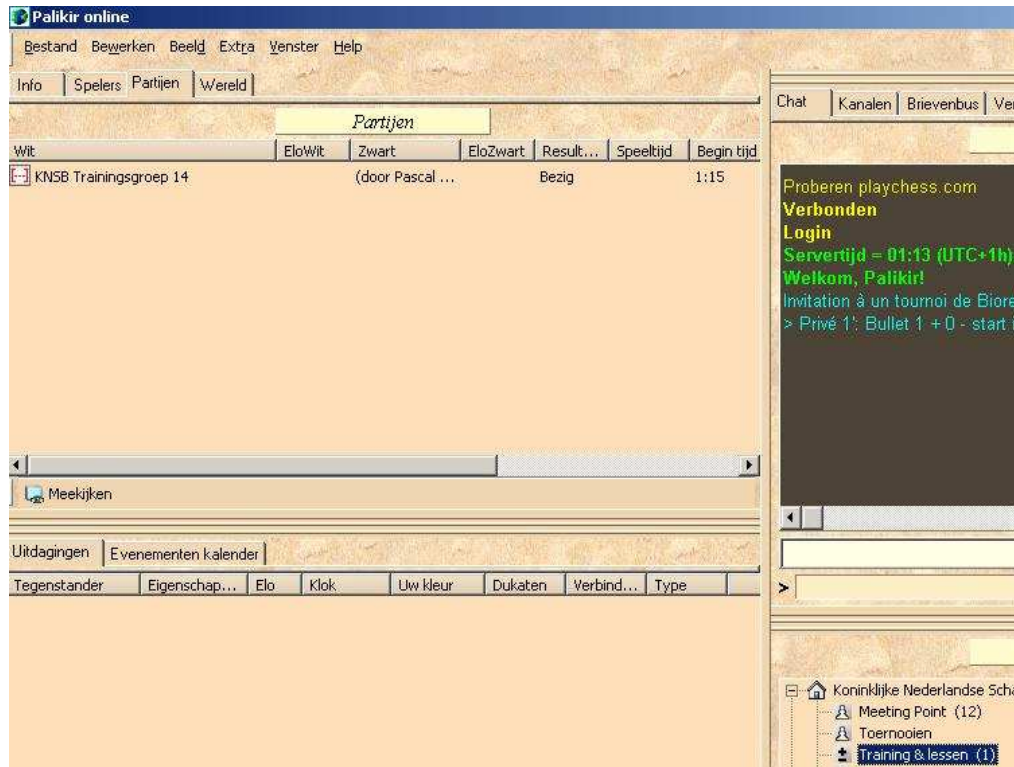
Met playchess kan je veel meer doen dan alleen training volgen. Zo kan je altijd en overal partijen spelen tegen spelers over de hele wereld. Je kan meedoen aan toernooien en simultaans. Je kan partijen volgen van grootmeesters, zoals bij het Corustoernooi of WK matches, waarbij je met andere kijkers over de stellingen kan spreken.

Installatie / opzoeken training

- Voor het werken met Playchess is het nodig om de playchess software te installeren op je computer. Dat kan via <http://www.playchess.com/> of direct door het volgende bestand te installeren: <http://www.fritzserver.org/PlayChessSetup.exe>. Vraag indien nodig van te voren om toestemming aan je ouders voor het installeren van software (programma's). Kies voor de Nederlandse taal.
- Het standaard communicatiemiddel is de Skype. Zie de aparte handleiding "Gebruik Skype voor internetschaaktraining". Alleen als dat echt niet werkt gebruiken we de playchess chat.
- Online training vindt doorgaans plaats in de 'kamer' Koninklijke Nederlandse Schaakbond - Training & Lessen.

- De trainingsruimte zal te herkennen zijn aan de naam: “KNSB gevolgd door de naam van de trainer” en zal al enige tijd voor de training door je trainer worden aangemaakt.

- **Oefen vóór de eerste training met inloggen, schaken via playchess en de werking van de skype. Als je problemen hebt, dan wordt ervan uitgegaan dat je dat voor de training aangeeft. Tijdens de training is hier namelijk geen tijd voor, omdat de anderen dan op jou moeten wachten.**

Regels

- Ook bij online training gaat de trainer ervan uit dat je aanwezig bent en niet tijdens de training iets anders gaat doen. Zorg ervoor dat je tijdens de training niet wordt afgeleid. Als je niet kan, meld je af.
- Wees respectvol voor de andere deelnemers aan de training. (niet uitlachen)
- Als de trainer onverhoopt een probleem heeft met zijn internetverbinding, wacht dan in elk geval 10 minuten (verlaat niet de training en zeker niet de trainingskamer). Mochten de problemen aanhouden dan zal de trainer een andere manier zoeken om je te informeren.
- En ... gebruik geen schaakcomputer (engine), want daar leer je weinig van

Enkele tips

- Bord draaien: CTRL-F
- Voeg je trainer en trainingsgenoten toe aan je vriendenlijst

- Ben je nog niet zo handig met de veldnamen (coördinaten)? Zorg dat ze onder je bord staan: Klik rechts op het bord en kies: Bord Design en vink dan “coördinaten” aan.
- De complete (Engelstalige) Playchess handleiding is te vinden op www.fritzserver.org/download/ManualPlaychess.pdf.

Problemen

De KNSB is geen computerhelpdesk; maar waar mogelijk zullen we je helpen om goed met playchess te kunnen werken. Lukt dat niet, raadpleeg dan een expert of een handleiding. Hieronder tref je een aantal bekende problemen met een mogelijke oplossing.

NB. Deze problemen komen incidenteel voor

Probleem: Stelling op je bord is niet dezelfde als die van de trainer.

Oplossing

Dan moet je het bord ‘verversen’, door twee keer CTRL-U (loskoppelen, vastkoppelen) in te drukken. Je ziet dan als het goed is in het scherm: “aanhaken aan uitzending” staan.

Probleem: Als een speler de coördinaten aanzet, dan ziet hij ineens de stukken niet meer (letters ipv. stukken).

Oplossing

Playchess opnieuw starten

Probleem: Speler kan niet chatten in playchess.

Oplossing

Speler heeft vermoedelijk geen geregistreerd account. Maar dat is geen probleem want je kan met skype communiceren.

Probleem: Vertraging in Skype, berichten komen met enkele seconden vertraging over. (Dit is één keer overkomen, bijzonder storend)

Oplossing

Gesprek in skype van die persoon beëindigen en opnieuw starten. Dit verhielp het probleem heel even. Oorzaak is vermoedelijk slechte internetverbinding.

Probleem: Continu een ruis/zoemtoon op de lijn

Oplossing

Vermoedelijk heeft één van de deelnemers een losse microfoon die slecht opgesteld staat (bij de box of een andere geluidsbron). Beeindig één voor één de gesprekken in skype om uit te zoeken wie de veroorzaker is. Adviseer deze persoon een headset te kopen. Indien het te storend is, persoon uitleggen dat het zo niet werkt, volgende keer beter.

Probleem: Er kan geen verbinding gemaakt worden.

Oplossing

Is de internetverbinding actief? Zo nee, maak een internetverbinding. Indien wel, dan zou het probleem kunnen zijn dat de firewall (een beveiligingsvoorziening) playchess-gebruik tegenhoudt. Neem playchess op bij de uitzonderingen van je firewall.

Probleem: verbinding met internet/playchess valt ineens uit

Oplossing

Dit gebeurt wel eens bij draadloze netwerken. Opnieuw inloggen / opstarten (eventueel van internet) lost probleem meestal op.

Probleem: deelnemer heeft een Apple PC/Mac

Oplossing

Er is geen Apple versie van Playchess. Echter, de meeste Apple's zijn voorzien van een "Virtuele windows machine", waarop Playchess te installeren is. De ervaring leert dat het op deze manier mogelijk is op een Apple een training (met Playchess en skype) te volgen.

Meer informatie

<http://www.fritzserver.org/localuser/playchess/FAQ-English/games&broadcasts.html#5>

Over het *broadcasten* van partijen.

<http://www.fritzserver.org/localuser/playchess/FAQ-English/Ranks.html#1>

Over *rangen* op Playchess